

ЗВІТ ПРО ВНУТРІШНЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

ОПИТУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

РАУНД 15
ГРУДЕНЬ 2023

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ 1

РОЗДІЛ 1. ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО МОБІЛЬНОСТІ 2

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ І ДИНАМІКА 2

1.2. КУДИ І ЗВІДКИ ПЕРЕМІЩАЄТЬСЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ 3

1.3. БАГАТОРАЗОВІ ПЕРЕМІЩЕННЯ 4

1.4. НАМІРИ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ У НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ 5

1.5. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ 6

1.6. ПОВЕРНЕННЯ З-ЗА КОРДОНУ В СИТУАЦІЮ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ 6

1.7. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ВРАЗЛИВОСТІ ТА ТИПИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ 7

РОЗДІЛ 2. НАГАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ 8

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ 8

2.2. ПОТРЕБИ ВПО ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХНЬОГО ПРОФІЛЮ І МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ 8

2.3. ДИНАМІКА ПОТРЕБ 9

2.4. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ 10

ДОДАТОК. ОЦІНКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ПЕРЕМІЩЕНОГО НАСЕЛЕННЯ 11

МЕТОДОЛОГІЯ 11

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

З початку повномасштабного вторгнення збройних сил Російської Федерації в Україну Міжнародна організація з міграції (МОМ) збирає дані про внутрішньо переміщених осіб (ВПО), осіб, що повернулися, та непереміщене населення шляхом проведення загальнонаціональних репрезентативних опитувань загального населення (GPS). Таке оцінювання має на меті отримання ґрунтовних і деталізованих даних про переміщення та тенденції щодо мобільності населення, а також збір важливих даних про профілі, потреби та наміри ВПО для підтримки гуманітарних зусиль із пошуку довгострокових рішень проблеми внутрішнього переміщення населення. На основі щоквартальних опитувань GPS фахівці також здійснюють аналіз динаміки основних тенденцій. Для цього в рамках GPS проводяться рандомізовані інтерв'ю на обласному рівні із використанням репрезентативних вибірок кожної групи населення. У цьому звіті представлені результати раунду 15 GPS, що був проведений у грудні 2023 року.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

За оцінками МОМ, фактична чисельність ВПО в Україні складає 3 689 000 осіб. Повернулися до свого звичного місця проживання 4 455 000 осіб.

Найбільше ВПО приймають Дніпропетровська (13%) та Харківська (12%) області. Найбільша кількість ВПО походить із Харківської області (22%), де також зафіксовано найвищий рівень переміщень у межах області (86%).

39% ВПО переміщалися неодноразово. Багаторазові переміщення зумовлені насамперед обмеженими можливостями для працевлаштування у попередньому місці перебування, а також кращими безпековими умовами в поточному місці перебування.

Понад 80% ВПО прожили поза звичним місцем проживання понад рік: у середньому 510 днів.

Серед найнагальніших потреб ВПО — гроші та фінансова підтримка (56%), павербанки (7%) і тверде паливо для опалення (6%).

Основні механізми, які ВПО використовують для задоволення нагальних потреб, полягають у переході на дешевші продовольчі та непродовольчі товари (69%), зменшенні споживання продовольства і предметів першої необхідності (63%) та витрачання заощаджень (61%).

Більшість ВПО мають намір залишитися в поточному місці перебування (60%). З тих, хто розглядає переїзд (25%), 18% планують переїхати впродовж наступних трьох місяців.

Висловлені в цій публікації думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди Міжнародної організації з міграції (МОМ). Використання позначень та форма подання матеріалу в цій публікації не має на меті висловити будь-яку думку від імені МОМ щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, їхньої влади, кордонів чи адміністративних меж.

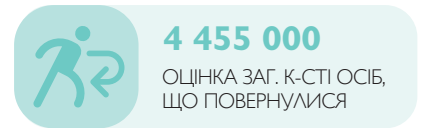
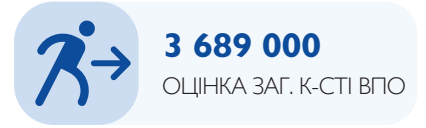
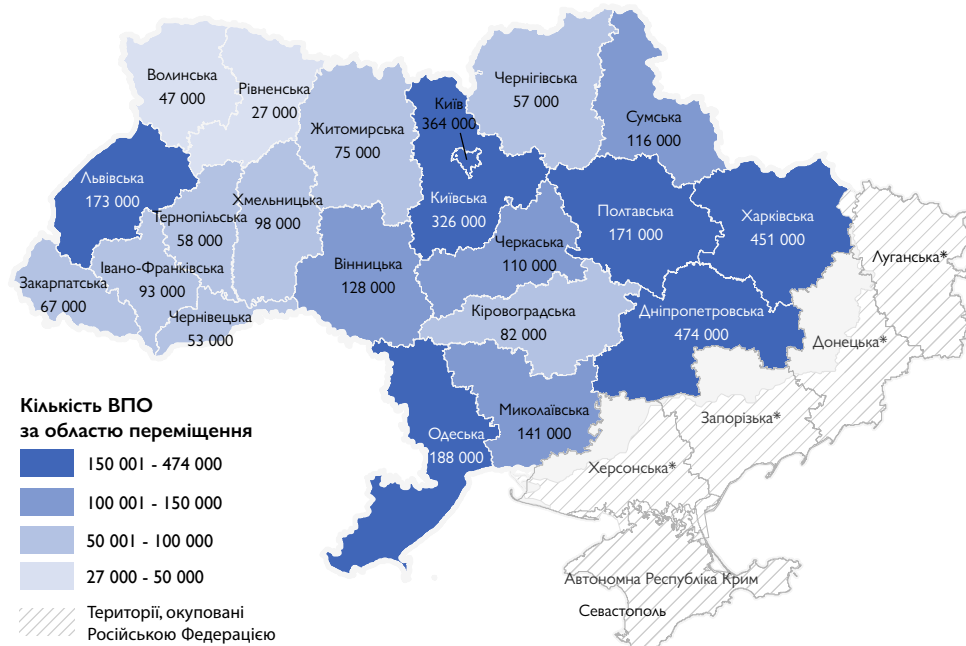
МОМ дотримується принципу, згідно з яким гуманна та впорядкована міграція позитивно впливає на мігрантів та суспільство в цілому. Як міжурядова організація, МОМ співпрацює зі своїми партнерами в міжнародній спільноті задля: надання допомоги у вирішенні операційних питань у сфері міграції; поглиблення розуміння проблем, пов'язаних із міграцією; стимулювання соціально-економічного розвитку за рахунок міграції; захисту людської гідності та сприяння добробуту мігрантів.

© 2024 Міжнародна організація з міграції (МОМ). Усі права захищені. У випадку цитування, перефразування або використання в будь-який інший спосіб інформації, що міститься в цьому звіті, джерело інформації необхідно зазначати так: «Джерело: Міжнародна організація з міграції (МОМ), Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні, грудень 2023 року».

РОЗДІЛ 1. ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО МОБІЛЬНОСТІ

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ І ДИНАМІКА

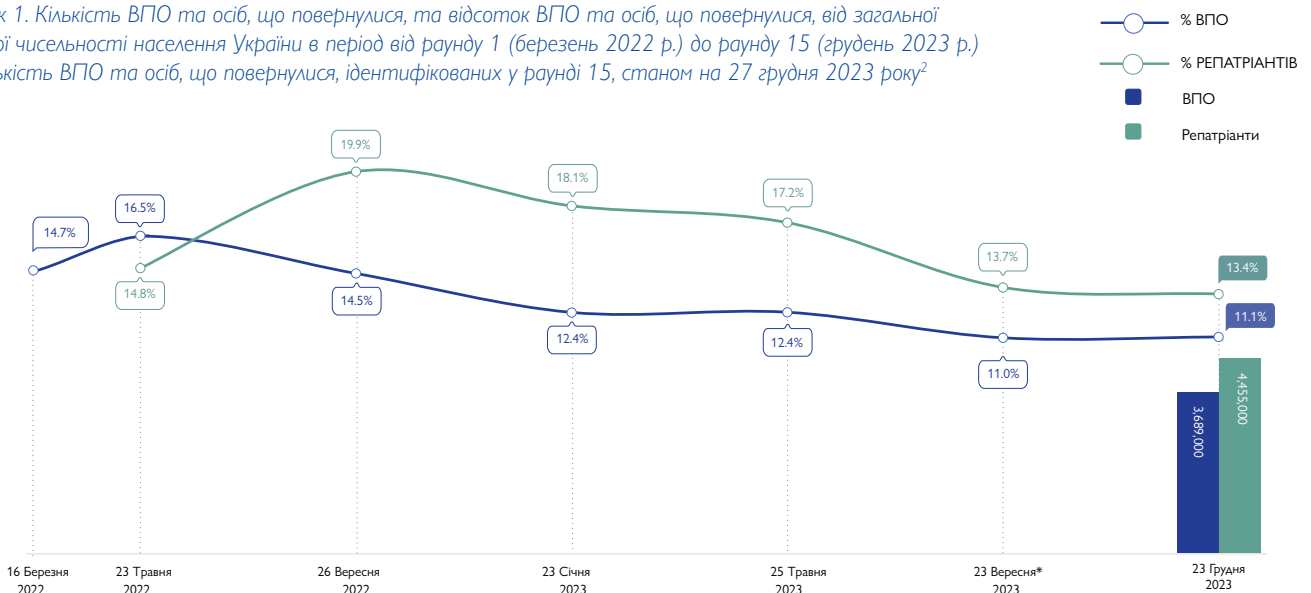
Мапа 1. Оцінка фактичної чисельності ВПО за областями переміщення

Згідно з оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ), фактична чисельність внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні складає приблизно 3,7 мільйона. Найбільше ВПО мешкає в Дніпропетровській (474 000 осіб, або 13% від загальної фактичної чисельності ВПО) та Харківській (451 000, 12%) областях на сході України, тоді як столиця, м. Київ (364 000, 10%), і

Київська область (326 000, 9%) посідають, відповідно, третє і четверте місця за чисельністю прийнятих ВПО. Порівняно з попереднім раундом частка ВПО, що мешкають у Сумській області, зросла з 2% до 3% (з 78 000 до 116 000 осіб), тоді як в Одеській області частка ВПО зменшилася з 7% до 5% (з 240 000 до 188 000).

Рисунок 1. Кількість ВПО та осіб, що повернулися, та відсоток ВПО та осіб, що повернулися, від загальної оціненої чисельності населення України в період від раунду 1 (березень 2022 р.) до раунду 15 (грудень 2023 р.) та кількість ВПО та осіб, що повернулися, ідентифікованих у раунді 15, станом на 27 грудня 2023 року²

Між раундами 14 і 15 Опитування загального населення частки ВПО (11,1%) та осіб, що повернулися (13,4%), відносно загальної чисельності населення України майже не змінилися: кількість нових переміщень і повернень, зафіксованих за цей період, зросла незначно. І справді, з вересня 2022 року частка нових ВПО відносно загальної чисельності ВПО зменшилася, причому станом на грудень 2023 року 80% ВПО покинули своє звичне місце проживання понад рік тому. Це вказує на затяжний характер внутрішнього переміщення в Україні, причому значна частина ВПО, які вимушені були залишити дім у перший рік війни, досі не повернулися.

У період із січня до вересня 2023 року зафіксовано поступове зменшення чисельності ВПО та осіб, що повернулися. Однак така зміна кількісних показників може бути пов'язана з низкою факторів, у тому числі з відтоком ВПО за кордон; розширенням території охоплення опитування завдяки звільненню до того окупованих територій, що призводить до змін у покритті телефонної мережі та кількості підключень; сезонними та іншими чинниками, що призводять до значного переміщення населення і, зрештою, визначають співвідношення різних груп населення.

¹Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей не є репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів.

²Базовий показник чисельності населення, розрахований ЮНФПА, на основі якого екстраполюють показники чисельності ВПО та осіб, що повернулися, у період з березня 2022 року до червня 2023 року декілька разів змінювався, що вплинуло на порівняльність кількісних оцінок населення у динаміці. Тенденції, до яких не застосовано екстраполяцію, показано у вигляді лінійної діаграми і виражено у % від загальної чисельності населення України. Відсотки округлено для зручності візуалізації.

1.2. КУДИ І ЗВІДКИ ПЕРЕМІЩАЮТЬСЯ УКРАЇНЦІ

Таблиця 1. 5 основних областей походження ВПО (% ВПО)

Область	% від заг. к-сті ВПО
Харківська	22%
Донецька	22%
Запорізька	12%
Херсонська	12%
Луганська	8%
Інші області	24%

Таблиця 2. 5 основних областей, що приймають ВПО (% ВПО)

Область	% від заг. к-сті ВПО
Дніпропетровська	13%
Харківська	12%
м. Київ	10%
Київська	9%
Запорізька	6%
Інші області	50%

Більшість ВПО походять із прифронтових областей, у тому числі територій, які раніше були окуповані Російською Федерацією. Майже половина (44%) ВПО, що становить 1 612 000 осіб, походить лише з двох областей: Донецької і Харківської. Харківська область також стала другою областю за кількістю прийнятих ВПО (451 000, або 12% від усіх ВПО) і третьою областю за кількістю осіб, що повернулися (564 000, або 13%). Перед цими двома областями постає проблема обмеженості ресурсів для розміщення ВПО та осіб, що повернулися, а також постійна загроза обстрілів та ударів із боку ворожих сил.

В основному українці переміщуються у Дніпропетровську область, яка приймає 13% від загальної чисельності ВПО. У столиці — місті Київ (10%) — та Київській області (9%) також проживає відносно велика частка ВПО. Варто зазначити, що в п'яти областях, які приймають найбільше ВПО, водночас спостерігається найбільший відсоток повернень.

Рисунок 3. Частка ВПО, які перемістилися в межах області походження та в інші області, з розподілом за тривалістю перебування поза звичним місцем перебування (% ВПО)

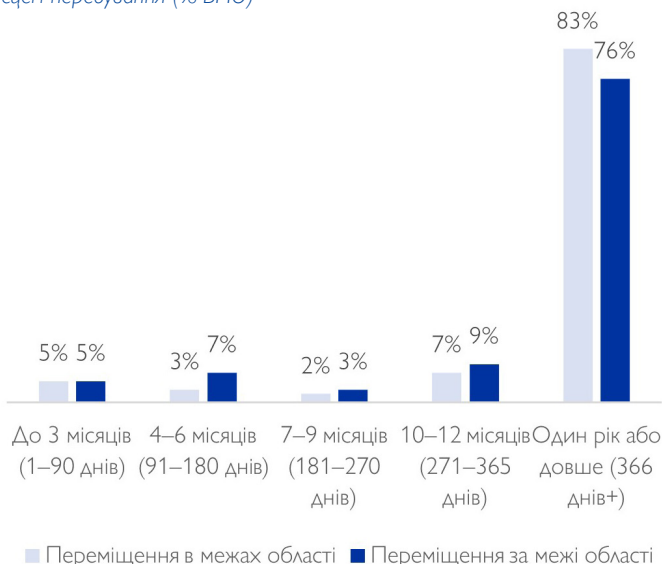
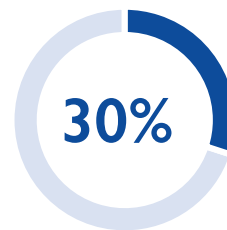
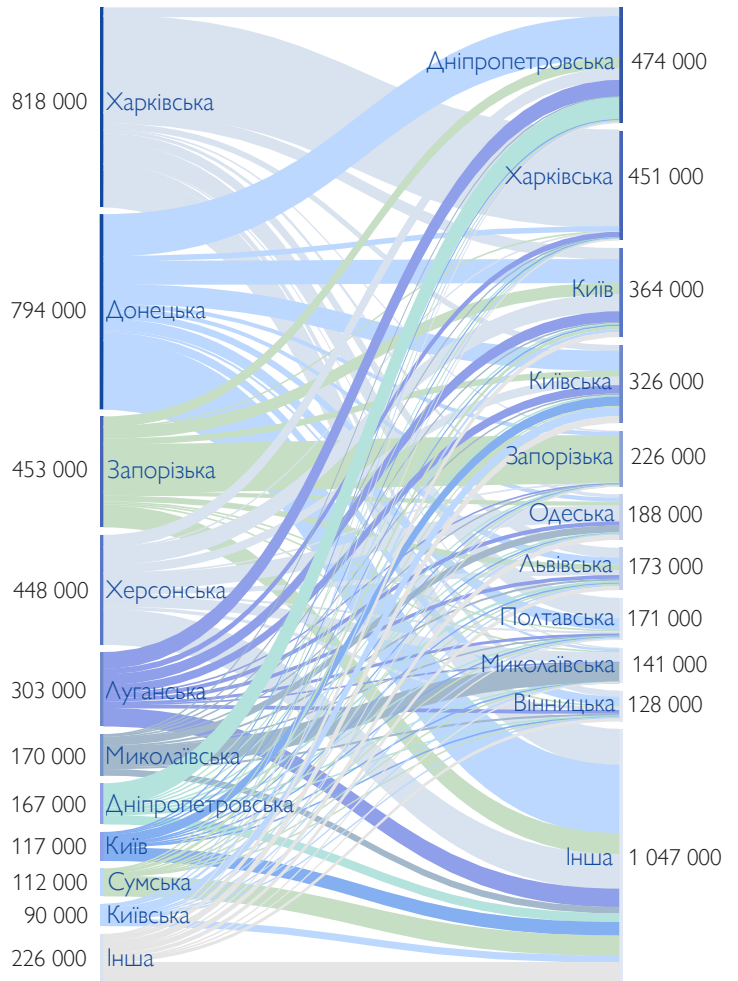

Рисунок 2. Потоки вимушених переселенців із областей походження до інших областей

10 основних областей походження (звичне місце проживання)

Область переміщення (поточне місце перебування)

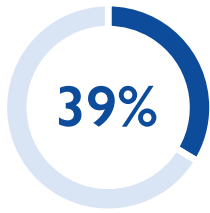

ВПО змінили місце проживання в межах рідної області

Українці переважно переміщуються з Донецької до Дніпропетровської області (168 000 ВПО) та з Донецької області до Києва (94 000 ВПО). Більшість опитаних ВПО (70%) перемістилися до інших областей, тоді до інших районів у межах області походження переїхало менше третини (30%). Найвищі показники переміщень у межах області демонструють Харківська (86%) та Запорізька (85%) області. Натомість відсоток переміщень у межах області в Луганській області (<1%), місті Києві (4%) і Херсонській області (12%) були значно меншими, а потоки переміщення людей були більш розпорощеними та охоплювали багато областей. Варто відзначити, що ВПО, які перебували поза звичним місцем проживання від чотирьох до шести місяців, здебільшого переселялися в межах своєї області походження (7%), тоді як ВПО, які покидали дім на довше (від одного року), в основному їхали до інших областей (83%).

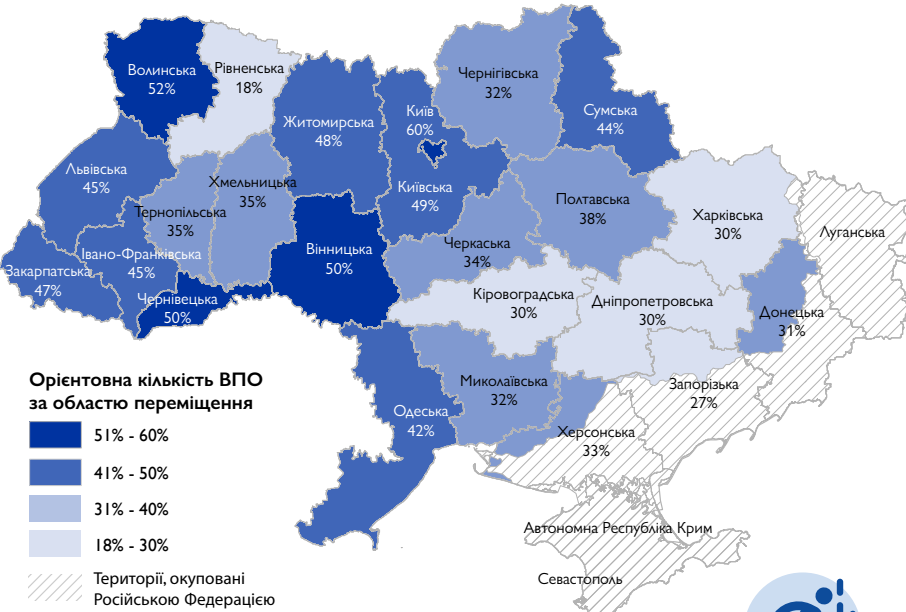
1.3. БАГАТОРАЗОВІ ПЕРЕМІЩЕННЯ

ПОШИРЕНІСТЬ ПОВТОРНИХ ПЕРЕМІЩЕНЬ

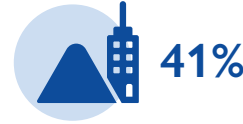
ВПО переміщалися неодноразово від початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року, з них 13% — тричі або більше разів.

Мапа 2. Частка ВПО, які переміщалися більше одного разу, за областями³

ПРОФІЛІ ПОВТОРНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Молоді люди (у віці 18–24 років) частіше вдаються до повторного переміщення (52% переміщалися не менше двох разів), тоді як з-поміж ВПО віком за 60 років повторно переміщалися лише 30%.

ВПО із сільської місцевості неодноразово переміщалися і нині мешкають у великих містах.

Повторні переміщення найбільш поширені серед ВПО, які нині проживають у західних і центральних областях, у тому числі в Києві (60%), Волинській (52%), Вінницькій (50%) і Чернівецькій (50%) областях, і менш характерні для ВПО у східних областях: Харківській, Дніпропетровській і Донецькій, де 70% ВПО переміщалися лише один раз.

Перш ніж переміститися в поточне місце перебування, українці найчастіше переміщалися в Дніпропетровську (13%), Київську (8%) та Харківську (8%) області. Більшість ВПО, які побували за кордоном, повернулися з Польщі (32%).

ВПО, які переміщалися декілька разів, повідомили, що перед поверненням в Україну у 2023 році принаймні два тижні провели за кордоном унаслідок повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року.

ФАКТОРИ ПОВТОРНОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ

Респондентів запитали про причини, які змусили їх переїхати з попереднього місця перебування. Більшість ВПО, які переміщалися декілька разів, повідомили, що причиною від'їзду стала неможливість заробляти на життя в попередньому місці перебування (56%). Крім того, 64% респондентів повідомили про сприятливіші безпекові умови в новому місці як один із факторів повторного переміщення.

Рисунок 4. Позитивні фактори, які зумовили переміщення ВПО до поточного місця перебування (% ВПО)⁴

65% ВПО, які в 2023 році виїхали за кордон, залишалися на одному місці, перш ніж повернутися в Україну, тоді як понад чверть (26%) упродовж перебування за кордоном принаймні двічі переїжджали з одного населеного пункту в інший.

ВПО-чоловіки повідомили про неможливість знайти роботу чи забезпечити себе засобами до існування в попередньому місці перебування, що і стало причиною переїзду (порівняно з 52% жінок).

Рисунок 5. Негативні фактори, які зумовили переміщення ВПО до поточного місця перебування (% ВПО)⁵

³Представлені на мапі дані є індикативними та слугують лише для інформативних цілей, за винятком Дніпропетровської, Київської, Харківської областей та міста Києва.

⁴Запитання з декількома варіантами відповіді.

⁵Там само.

1.4. НАМІРИ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ У НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

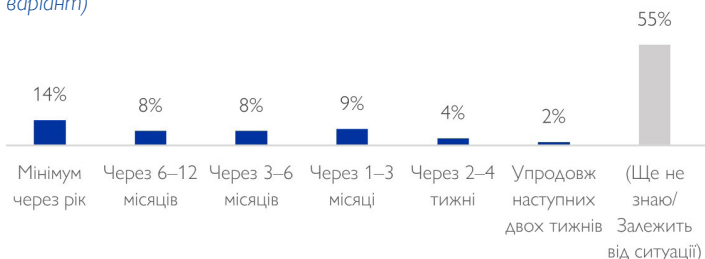
НАМІРИ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ

У раунді 15 25% від фактичної чисельності ВПО, що становить 914 000 осіб, повідомили, що розмірковують над зміною місця перебування. Для порівняння, серед осіб, що повернулися, і непереміщених людей переїзд із поточного місця проживання обмірковують 4% і 2% відповідно. Більшість ВПО (57%) висловили намір залишитися. Хоча більшість ВПО, які обмірковують переїзд (55%), не можуть сказати, коли саме зробили би це, орієнтовно 48 000 ВПО (6% ВПО, які збираються переїхати) планують виїхати впродовж одного місяця з моменту опитування. Найбільший відсоток ВПО, які планують залишити поточне місце перебування, зафіксовано у Вінницькій (33% усіх ВПО, що мешкають в області) та Одеській (32%) областях. Натомість найбільше ВПО, які не збираються виїжджати, зафіксовано у Запорізькій (74%), Харківській (67%) і Дніпропетровській (61%) областях, ймовірно з огляду на відносно безпечну ситуацію на цих територіях.

Рисунок 6. Частки ВПО і непереміщених осіб, які розглядають переселення, за період від раунду 2 (квітень 2022 р.) до раунду 15 (грудень 2023 р.)

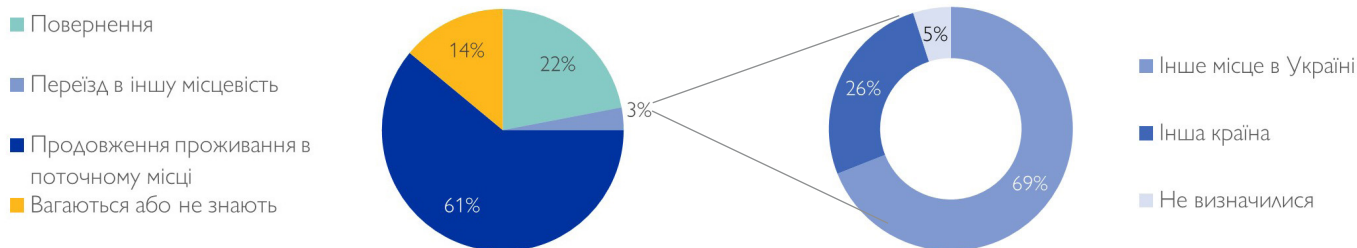

Рисунок 7. Строки планованого переїзду (% ВПО, які обмірковують такий варіант)

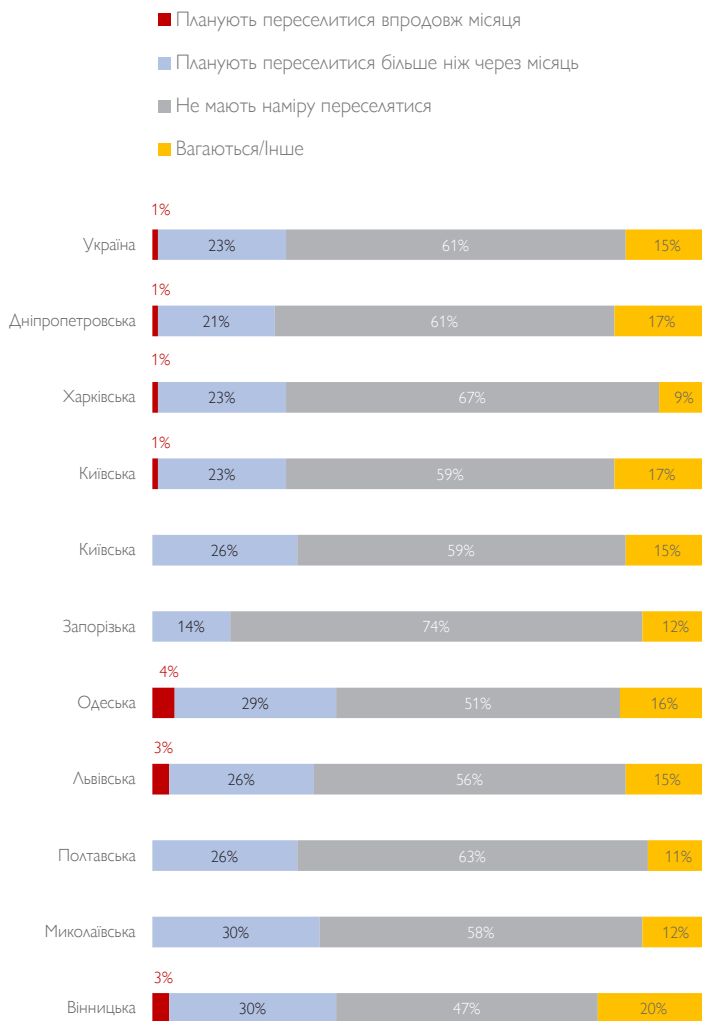
КУДИ ВПО МАЮТЬ НАМІР ПЕРЕЇЗДЖАТИ

Рисунок 8. Наміри щодо переміщення та визначений напрямок переміщення серед ВПО, що обмірковують можливість переселення

Серед ВПО, що повідомили про намір виїхати з поточного місця перебування (25% ВПО), переважна більшість (86%) планує повернутися до звичного місця проживання, тоді як 10% розглядають варіант повторного переміщення. Літні ВПО (віком від 60 років) частіше висловлюють намір повернутися до звичного місця проживання (94% ВПО похилого віку, які планують переїхати), тоді як молодь демонструє більшу готовність переїхати в інше місце (18% порівняно з 11% дорослих).

Рисунок 9. Наміри ВПО щодо переміщення у найближчій перспективі у 10 найбільших областях за кількістю прийнятих ВПО (% ВПО)

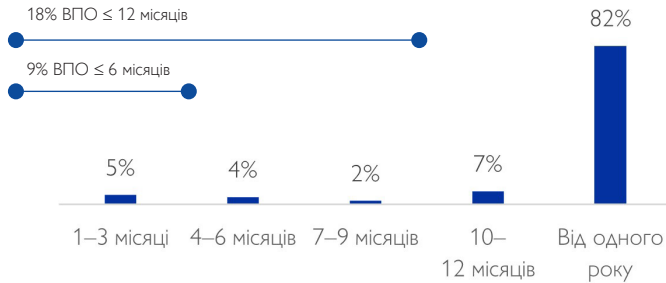
26% ВПО, які планують переїхати з поточного місця перебування в інше місце, яке не є їхнім звичним місцем проживання, обмірковують переїзд за кордон. З особами, що повернулися, ситуація протилежна: 66% осіб, які повернулися і знову планують виїхати, обмірковують переїзд до іншої країни. Таку відмінність можна пояснити тим фактом, що особи, які повернулися, не розглядають переміщення в межах України як довгостроковий або бажаний варіант порівняно з переїздом до іншої країни.

1.5. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

510 ДНІВ

середня тривалість перебування поза звичним місцем проживання ВПО в Україні (станом на грудень 2023 року)

Рисунок 10. Частка ВПО із розподілом за тривалістю перебування поза звичним місцем проживання

У раунді 15 82% ВПО повідомили, що перебувають у місцях переміщення уже впродовж року або довше. Той факт, що значний відсоток опитаних ВПО вже понад рік перебувають поза звичним місцем проживання, свідчить про затяжний характер переміщення в Україні. Із попереднього раунду відсоток ВПО, що перебувають поза звичним місцем проживання не менше року, зріс на 10 відсоткових пунктів. Це підтверджує потребу в розробці дієвих стратегій для досягнення довгострокових рішень для тих ВПО, які не мають змоги повернутися.

Ще 9% ВПО на момент опитування перебували поза звичним місцем проживання не більше шести місяців, із яких 5% залишили дім за три місяці до опитування. Це свідчить про те, що з початку повномасштабної війни в лютому 2022 року процеси вимушеного переміщення в Україні не припиняються. Полтавська (92%), Дніпропетровська (85%) та Запорізька (82%) області приймають найбільше ВПО з тих, що залишили дім понад рік тому. Переважна більшість ВПО у цих областях походить із тих самих областей (див. рис. 2): близькість до місця походження та масштабні руйнування житлового фонду й критичної інфраструктури можуть пояснити, чому люди в цих областях переміщуються надовго і чому вирішують інтегруватися на новому місці в короткостроковій перспективі.

1.6. ПОВЕРНЕННЯ З-ЗА КОРДОНУ В СИТУАЦІЮ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМИЩЕННЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ

319 000

осіб повернулися в Україну, але залишаються у статусі ВПО

9%

Частка осіб, що повернулися в Україну, але залишаються у статусі ВПО

Таблиця 3. Основні області походження ВПО, що повернулися в Україну, але не до звичного місця проживання

Область	% ВПО, що повернулися з-за кордону
Київська область	11%
м. Київ	11%
Львівська область	10%
Дніпропетровська область	9%
Харківська область	8%
Інші області	51%

Таблиця 4. Основні області переміщення ВПО, що повернулися в Україну, але не до звичного місця проживання

Область	% ВПО, що повернулися з-за кордону
Харківська область	21%
Донецька область	18%
Херсонська область	16%
Запорізька область	10%
Миколаївська область	6%
Інші області	29%

ВПО, які повернулися з-за кордону, але не до звичного місця проживання, нині мешкають переважно у Києві (11%), Київській (11%), Дніпропетровській (9%) і Харківській (8%) областях. Утім ВПО, які виїжджали за кордон, переважно походять із Харківської (21%), Донецької (18%) і Херсонської (16%) областей, тобто нині прифронтових областей, які найбільше потерпають від активних бойових дій та обстрілів.

Серед ВПО, які раніше переміщалися за кордон, найбільше людей повернулося в Україну з Угорщини (26%), Польщі (24%) та Румунії (9%).

ВПО, які раніше побували за кордоном, повертаються в Україну в першу чергу через відсутність роботи чи засобів до існування в іншій країні (66%), а також через велику відстань до звичного місця проживання (58%), родичів і друзів в Україні (53%). Їхній вибір місця перебування в Україні зумовлений відчуттям безпеки (74%), доступністю базових послуг (69%) та медичного обслуговування (68%).

30% ВПО, які повернулися з-за кордону, розмірковують про повторне переміщення, тоді як 60% мають намір залишитися на поточному місці. 38% із тих, що обмірковують повторне переміщення, зазначили, що збираються переїхати впродовж 1–3 місяців.

У довгостроковій перспективі 29% опитаних ВПО, які повернулися в Україну з-за кордону, але не до звичного місця проживання, прагнуть інтегруватися в поточному місці перебування, тоді як 45% планують повернутися до місця походження, а 23% ще не визначилися.

37% ВПО, які повернулися в Україну з-за кордону, але не до звичного місця проживання, отримують регулярну заробітну плату; до інших джерел доходу належать пенсії (23%) та соціальні виплати внутрішньо переміщеним особам (16%).

Із точки зору наявності засобів до існування 40% респондентів мають оплачувану роботу або власний бізнес, 16% є безробітними, але активно шукають роботу, і 15% є безробітними, що активно роботи не шукають.

1.7. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ВРАЗЛИВОСТІ І ТИПИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Детальна дезагрегація профілів ВПО та поглиблене розуміння причин вразливостей і структури домогосподарств дають змогу краще зрозуміти характер мобільності та є ключовими факторами дієвого цільового гуманітарного реагування. Тому в Опитуванні загального населення, яке проводить MOM, використовуються розроблені у співпраці з Фондом ООН у галузі народонаселення показники, які дають змогу точно оцінити демографічні характеристики переміщеного населення.

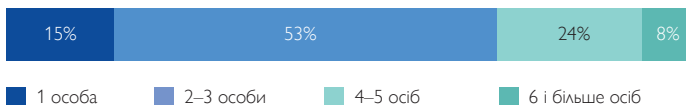
СКЛАД ДОМОГОСПОДАРСТВ

Рисунок 11а. Кількість дітей у домогосподарствах ВПО (домогосподарствах, що складаються виключно з ВПО з дітьми)⁹

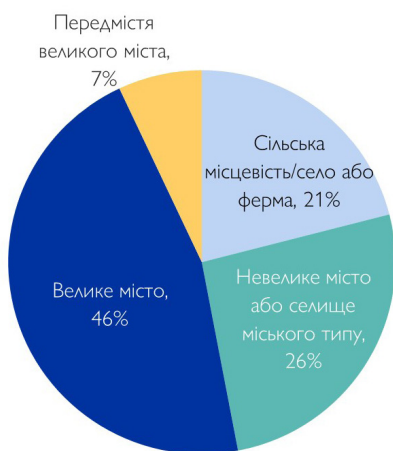
Рисунок 11б. Розмір домогосподарств ВПО (домогосподарств, що складаються виключно з ВПО)¹⁰

ТИП НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Більшість ВПО (53%) мешкають у великих містах або їхніх околицях, тоді як понад чверть ВПО (26%) живуть у маленьких містах, а 21% ВПО — у селах чи в сільській місцевості.

Рисунок 12. Частка ВПО за типом населеного пункту

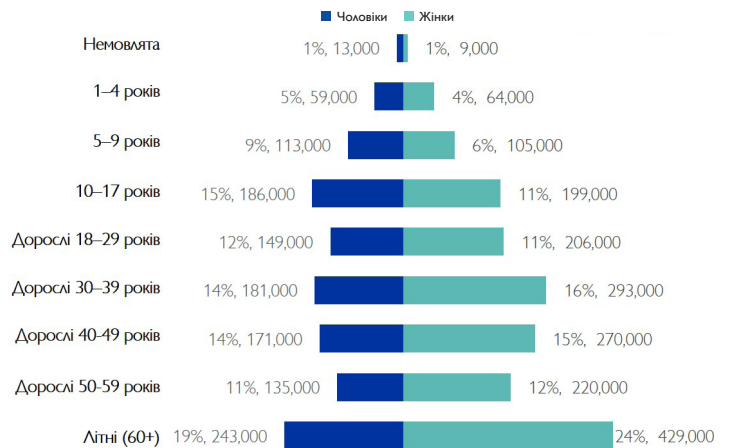

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

Серед переміщених людей 59% складають жінки, 41% — чоловіки. Хоча більшість ВПО є людьми працездатного віку (53%), чверть переміщених осіб (25%) — це діти, а ще майже чверть (22%) — люди у віці 60 років і старше.

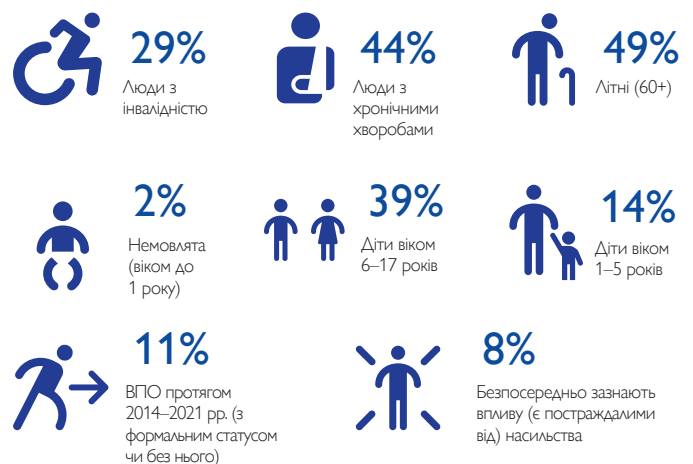

Рисунок 13. Макс. оцінка чисельності ВПО з розподілом за статтю і віковою групою¹¹

ВРАЗЛИВОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ

У цьому розділі зазначено частку ВПО, які повідомили, що принаймні один із членів їхнього нинішнього домогосподарства¹² має одну зі вказаних характеристик, які можуть спричинити вразливості домогосподарства, враховуючи: 1) передбачувані витрати, пов'язані з характеристикою; 2) передбачувану потребу звернутися по допомогу; та 3) потенційні проблеми з доступом до допомоги чи отриманням допомоги. Ці характеристики не є взаємовиключними, тобто особа може мати одну або декілька таких характеристик. (Загальна картина: «39% опитаних ВПО повідомили, що принаймні один із членів їхньої сім'ї, що нині з ними, є дитиною віком від 6 до 17 років»)¹³:

⁶Щоб визначити наявність інвалідності та хронічних захворювань у домогосподарствах ВПО, респондентів запитували, чи один або декілька членів їхніх домогосподарств мають інвалідність чи хронічну хворобу. Поняття інвалідності та хронічних хвороб визначено на основі категорій, визначених Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (WHO-ICF) Всесвітньої організації охорони здоров'я.

⁷Домогосподарства, що складаються виключно з ВПО (83%).

⁸Згідно з оцінками, загальна кількість дітей у домогосподарствах ВПО складає 748 000.

⁹Згідно з оцінками, загальна кількість ВПО в домогосподарствах, що складаються виключно з ВПО, складає 3 046 000.

¹⁰Опис характеристик і демографічного профілю членів домогосподарств ВПО оснований виключно на даних, які стосуються членів домогосподарства, що проживають за межами звичного місця проживання через війну.

¹¹Щоб визначити наявність інвалідності та хронічних захворювань у домогосподарствах ВПО, респондентів запитували, чи один або декілька членів їхніх домогосподарств мають інвалідність чи хронічну хворобу. Поняття інвалідності та хронічних хвороб визначено на основі категорій, визначених Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (WHO-ICF) Всесвітньої організації охорони здоров'я.

¹²Запитання з декількома варіантами відповіді.

РОЗДІЛ 2. НАГАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Рисунок 14. Найгостріші потреби з розподілом за профілем респондентів

Як і в попередніх раундах, ВПО називають найбільш нагальними потребами гроші та фінансову підтримку (56%), павербанки та генератори (7%), тверде паливо (6%) та ліки (4%).

Щодо браку предметів першої необхідності, ВПО систематично повідомляють про вищий рівень потреб у всіх сферах, ніж особи, що повернулися, та непереміщене населення, за винятком потреб у ремонтно-будівельних матеріалах, про які більше повідомляють непереміщені особи (27%)¹⁴. Більшість ВПО (85% порівняно з 70% непереміщених мешканців) повідомляють про брак щонайменше одного предмету першої необхідності, а 55% ВПО (34% непереміщених мешканців) повідомляють про три або більше потреб.

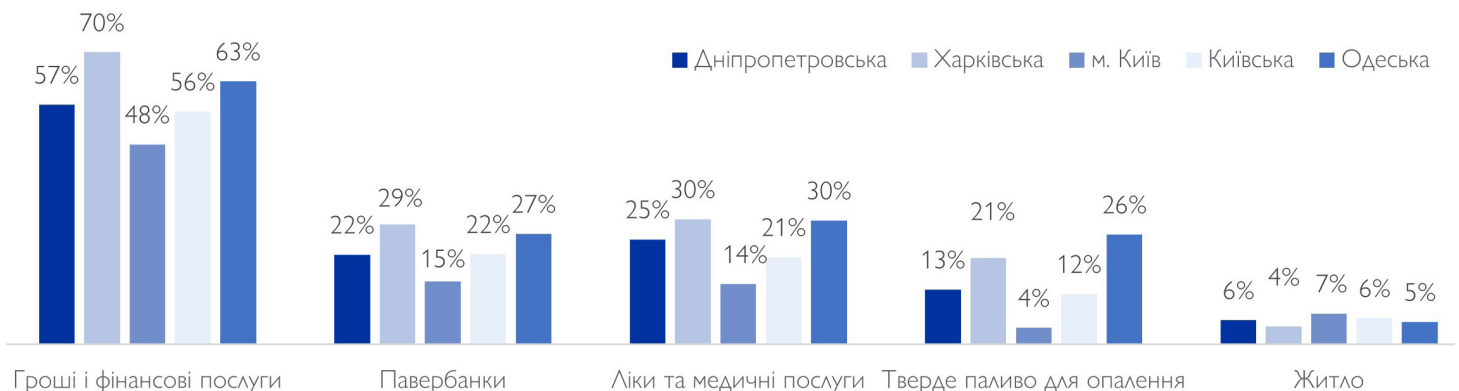
Більше половини опитаних осіб серед усіх категорій населення повідомляють про брак коштів і фінансової підтримки. Для порівняння: доступ до фінансових послуг не складає особливої проблеми, оскільки всі групи населення мають змогу знімати гроші з рахунків. Потреба у павербанках також є досить високою серед усіх груп населення, хоча і нижчою, ніж у вересні 2023 року (57% проти 38% у грудні 2023 року серед ВПО).

2.2. ПОТРЕБИ ВПО ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХНЬОГО ПРОФІЛЮ І МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ

НА РІВНІ ОБЛАСТЕЙ

Переміщене населення в п'яти найбільших областях за кількістю прийнятих ВПО повідомляє про одні й ті самі головні потреби із приблизно однаковим співвідношенням. Однак ВПО, що мешкають у місті Києві, систематично повідомляють про нижчий рівень потреб за всіма позиціями, тоді як у Харківській та Одеській областях фіксується найвищий рівень потреб серед ВПО. У всіх оцінених областях більшість опитаних ВПО назвали найбільшою потребою гроші та фінансову підтримку, причому найбільше в Донецькій області (76%). Попри те, що потреба у павербанках і генераторах загалом стала менш актуальною

порівняно з попереднім раундом, значний відсоток ВПО в Миколаївській (55%) і Полтавській (48%) областях повідомляють про доволі значні потреби в павербанках. Більше того, ВПО в Миколаївській області повідомляють про найвищий рівень потреб у всіх сферах (за винятком грошей), зокрема у ліках і медичних послугах (40%) та ремонтно-будівельних матеріалах (40%). Респонденти-ВПО в Запорізькій області (27%) також повідомляють про найбільш нагальну потребу в психологічній допомозі, що свідчить про значний вплив війни на психічне здоров'я.

Рисунок 15. Найнагальніші потреби ВПО у п'яти найбільших областях за кількістю прийнятих ВПО (% ВПО)¹⁵

ТИП НАСЕЛЕННОГО ПУНКТУ

ВПО у сільській місцевості повідомляють про вищий рівень потреб за всіма основними позиціями порівняно з ВПО у великих містах.

Рисунок 16. Частка ВПО, що повідомляють про 3 або більше потреб, з розподілом за типами населених пунктів

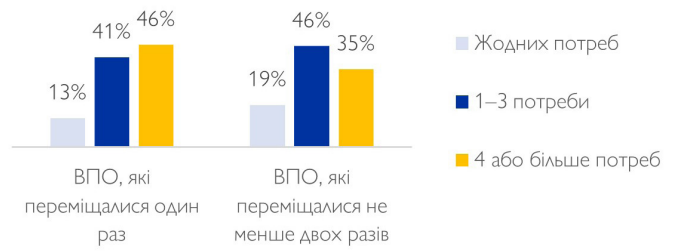
¹⁴За результатами Багатосекторального оцінювання потреб (MSNA), проведеного REACH у липні 2023 року, також виявлено вищий рівень потреб серед переміщеного населення.
¹⁵Запитання з декількома варіантами відповіді.

СТАТУС ПОВТОРНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Серед ВПО, які залишили дім давно (рік або більше тому), **ті, що переміщалися лише один раз, частіше повідомляють про гостріші потреби**, ніж ті, які переміщалися двічі або тричі.

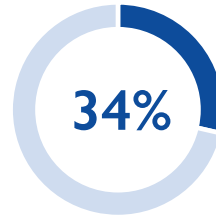
Рисунок 17. Кількість потреб, повідомлених ВПО, які перебувають поза звичним місцем проживання не менше року, із розподілом за кількістю переміщень (% ВПО)

РОЗПОДІЛ ЗА СТАТТЮ

87% ВПО-жінок повідомили про дещо більші потреби в усіх напрямках порівняно з ВПО-чоловіками (82%).

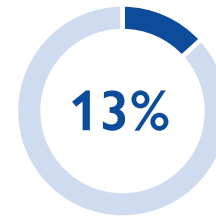

ВПО-жінок потребують одягу, взуття, ковдр та інших НПТ порівняно з 20% респондентів-чоловіків.

СКЛАД ДОМОГОСПОДАРСТВ

72% домогосподарств, де є принаймні одна дитина, повідомляють про вищий рівень потреб у всіх сферах, ніж д/г без дітей (69%).

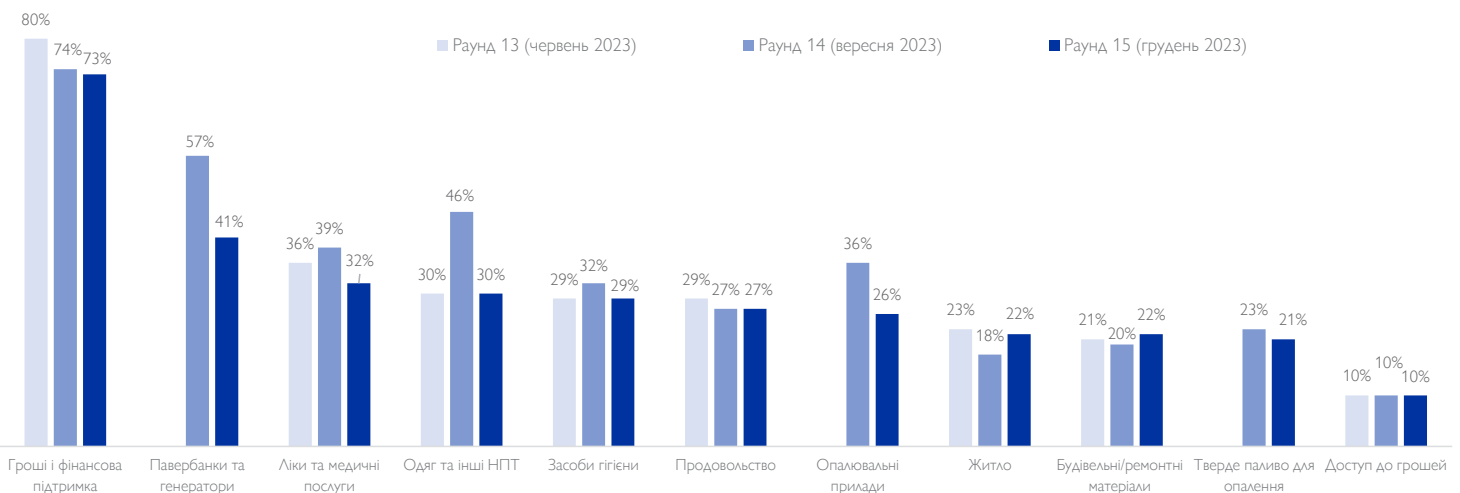
Домогосподарств без дітей повідомляють про потреби в продовольстві, що вдвічі перевищує частку д/г із такою потребою, де є принаймні одна дитина (6%).

2.3. ДИНАМІКА ПОТРЕБ

За три місяці, що передували збору даних, частка ВПО, що повідомляли про базові потреби, залишалася стабільною за всіма основними позиціями, за винятком трьох, що підкреслює безперервність гуманітарних потреб переміщених людей. Павербанки, одяг та опалювальні прилади були єдиними позиціями, потреба в яких серед ВПО зменшилася у період з вересня по грудень 2023 року (на 16 і 10 відсоткових пунктів відповідно). Це може бути пов'язане зі зміною першочергових турбот переміщених домогосподарств за цей період: у вересні 2023 року очевидною потребою значного відсотка ВПО були зимові речі в зв'язку з підготовкою до зимового

сезону. У період з червня по грудень 2023 року найбільш згадуваною потребою респондентів серед ВПО залишалися гроші та фінансова допомога, хоча частка ВПО, що повідомляли про потребу в грошах, зменшилася на 7 відсоткових пунктів. Серед інших значних потреб були павербанки та генератори, ліки та медичні послуги, одяг і НПТ. За той самий період у Києві послідовно фіксувалася найменша частка респондентів, що повідомляли про будь-які потреби, тоді як у східному макрорегіоні спостерігалось найбільше респондентів, що повідомляли про прогалини у забезпеченні предметами першої необхідності за всіма основними позиціями та послугами.

Рисунок 18. Зміна частки ВПО, які повідомляють про брак предметів першої необхідності, за період від раунду 13 (червень 2023 р.) до раунду 15 (грудень 2023 р.)¹⁶

¹⁶Запитання з декількома варіантами відповідей.

2.4. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

Рисунок 19. Три найпоширеніші стратегії подолання проблем серед ВПО (% ВПО)

До основних стратегій подолання проблем, застосовуваних домогосподарствами ВПО для адаптації до життя в умовах вимушеного переміщення, належать перехід на дешевші харчові продукти та НПТ (як зазначили 69% респондентів), а також зменшення кількості покупок (63%), витрата сімейних заощаджень (61%) та зменшення споживання комунальних послуг (60%). Слід зазначити, що частка ВПО, які вдавалися до цих стратегій, у період із червня по грудень 2023 року, залишалася незмінною або незначно зменшувалася. Мірою того, як домогосподарства ВПО вичерпують свої заощадження, вони дедалі частіше вдаються до жорсткіших стратегій, наприклад, зменшення споживання харчових продуктів та НПТ або надання переваги харчових продуктів та НПТ гіршої якості, що впливає на їхню здатність задовольняти базові потреби.

Жінки частіше вдаються до стратегій подолання проблем, пов'язаних із повсякденними витратами та споживанням. Наприклад, про перехід на дешевші харчові продукти та НПТ повідомило більше ВПО-жінок, ніж ВПО-чоловіків (73% і 62% відповідно). Домогосподарства з дітьми також більш схильні застосовувати стратегії подолання проблем порівняно з бездітними домогосподарствами. Ці тенденції є закономірними, враховуючи, що домогосподарства з дітьми частіше повідомляють про вищий рівень потреб.

Рисунок 20. Основні стратегії подолання проблем серед ВПО за період від раунду 13 (червень 2023 р.) до раунду 15 (вересень 2023 р.) (% ВПО)¹⁷

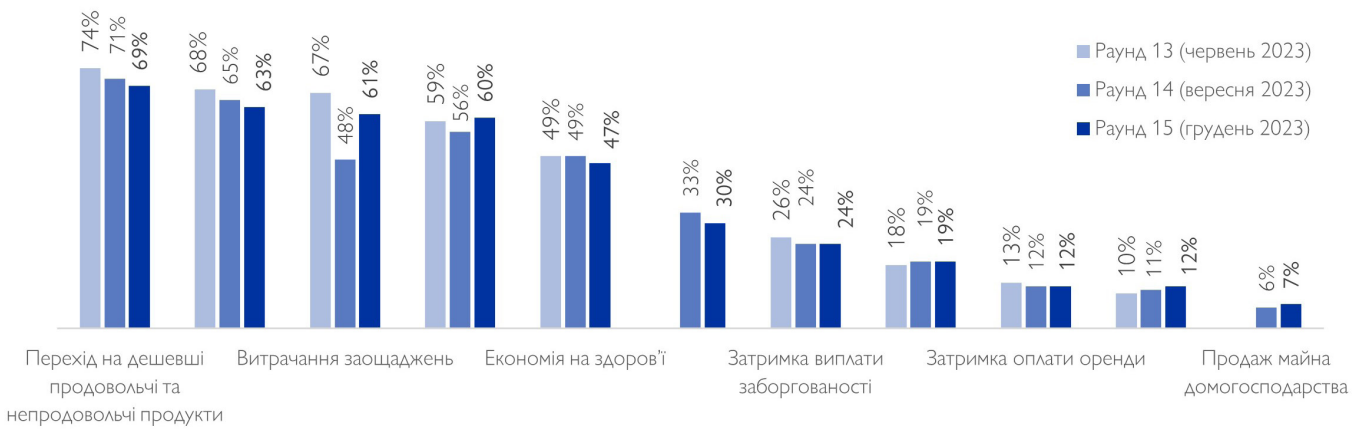

Фото 1. ВПО з інвалідністю відвідують медичний центр у Запорізькій області (© MOM 2023)

¹⁷Запитання з декількома варіантами відповідей.

ДОДАТОК. ОЦІНКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ПЕРЕМІЩЕНОГО НАСЕЛЕННЯ

Область	Оцінка фактичної чисельності ВПО	Оцінка чисельності осіб, що повернулися
Черкаська	110 000	78 000
Чернігівська	57 000	190 000
Чернівецька	53 000	23 000
Дніпропетровська	474 000	359 000
Івано-Франківська	93 000	40 000
Харківська	451 000	564 000
Хмельницька	98 000	32 000
Кіровоградська	82 000	33 000
м. Київ	364 000	1 015 000
Київська	326 000	750 000
Львівська	173 000	100 000
Миколаївська	141 000	205 000
Одеська	188 000	211 000
Полтавська	171 000	65 000
Рівненська	27 000	42 000
Сумська	116 000	108 000
Тернопільська	58 000	22 000
Вінницька	128 000	79 000
Волинська	47 000	48 000
Закарпатська	67 000	10 000
Житомирська	75 000	115 000
Донецька ¹⁸	92 000	137 000
Запорізька ¹⁹	226 000	121 000
Луганська ²⁰	н/д	н/д
Херсонська ²¹	55 000	98 000
Місце проживання не відоме (в Україні)	17 000	10 000
Усе населення	3 689 000	4 455 000

¹⁸Оцінки для цієї області (синім шрифтом), ймовірно, є недостатньо репрезентативними у зв'язку з тим, що охоплена територія обмежена підконтрольними українському уряду районами, а також у зв'язку з обмеженою кількістю респондентів, опитаних шляхом випадкового набору номерів.

^{19,20,21}Там само.

ОПИС ЗАСТОСОВАНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Якщо не зазначено інше, дані, представлені в цьому звіті, основані на результатах раунду 15 Опитування загального населення від 27 грудня 2023 року. Дані, представлені в цьому звіті, отримано на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ) та зібрано 50 інтерв'юерами, найнятими MultiCultural Insights, у ході скрінінгового телефонного експрес-опитування серед 20 000 довільно обраних респондентів та додаткових контрольних опитувань 1 517 ВПО, 1 541 особи, що повернулася, та 2 002 місцевих мешканців із використанням методу автоматизованого телефонного опитування (САТІ) і випадкового набору номера (RDD) із загальною похибкою вибірки 0,69% [CL95%]. Раунд 15 збору даних було проведено в період із 27 листопада по 27 грудня 2023 року. Дослідження охоплювало всю територію України за винятком Кримського півострова та окупованих територій Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей. Усі інтерв'ю проводили анонімно. Перед початком інтерв'ю респондентів просили надати згоду на його проведення. Чисельність ВПО і осіб, що повернулися, на національному та обласному рівнях розраховано на основі базового значення загальної чисельності населення України станом на липень 2023 року (за винятком Автономної Республіки Крим та Севастополя), визначеного в Загальних оперативних наборах даних щодо статистики населення (COD-PS) Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA). Усі числові значення округлені для легшого сприймання. Оцінки округлені до найближчої 1 000. Усі числові значення округлені для легшого сприймання. Додаткова аналітика доступна за запитом до dtmukraine@iom.int

У цьому звіті внутрішньо переміщених осіб (ВПО) визначено як осіб, які були змушені покинути свої домівки або залишилися поза звичним місцем проживання

в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення, яке відбулося у лютому 2022 р., незалежно від того, чи зареєстровані вони офіційно у статусі ВПО. Терміни «повернення» і «особа, що повернулася» вжито без обмежень щодо статусу на позначення будь-яких осіб, які повернулися до свого звичного місця проживання після періоду переміщення (щонайменше два тижні, починаючи з лютого 2022 року), незалежно від того, звідки вони повернулися: з-за кордону чи з місць внутрішнього переміщення в межах України. Це визначення не охоплює осіб, що повернулися в Україну з-за кордону, але не повернулися до свого звичного місця проживання в країні. З повними визначеннями груп населення можна ознайомитися в розділі, присвяченому методології.

Обмеження: Особи, які нині проживають за межами України, в опитуванні участі не брали, оскільки їх було виключено з вибірки. Оцінки чисельності населення основані на припущенні про те, що неповнолітніх осіб (молодших за 18 років) супроводжують їхні батьки або дорослі піклувальники. Основа вибірки обмежена дорослими, які користуються мобільним телефоном, у місцевостях, де телефонні мережі повноцінно працювали впродовж усього періоду опитування. В опитуванні не брали участі жителі Автономної Республіки Крим та тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей, ймовірно, є недостатньо репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів. Для отримання додаткової інформації про методологію і структуру вибірки див. [Методологічну довідку](#).

 МОМ | GLOBAL DATA INSTITUTE
ООН МІГРАЦІЯ | **DISPLACEMENT
TRACKING MATRIX**

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

